

30
Jean Dubuffet

nábytkem, mrtvými těly — a připravováno o svůj prostor.

Jakkoli přesným, původním významem se může vykázat pojem kultury, dnešní význam, praktický význam tohoto slova je omezen na znalost a užívání slovníku. Ten se pyšní velkým počtem výrazů, mnohem větším, než užívají lidé *nekultivovaní*. Je to obohacení? Nejde spíše o zahlcování mysli, která je beze zbytku zaplňována vypůjčenými figurami a nemá prostor k vytváření figur vlastních? Nezbývá jí nic jiného než v každé situaci, na každou otázku aplikovat tento dosazený slovník, považovaný za svazek klíčů, které se hodí, pokud jsou vhodně vybrány a metodicky použity, do každého zámku. Myšlení je v té chvíli prakticky zapuzeno a nahrazeno tímto tíživým svazkem. Možná by naopak naprostá nouze znovu dodala myšlení moc otevírat zámky, protože by se vždy muselo spolehnout jen na svůj šperhák a celé to skladiště pečlivě označených klíčů by mu bylo k nepotřebě.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že kulturní slovník by rád sestával z přesnějších a určitějších pojmů, než nacházíme v běžné řeči. Ale je otázka, jestli omezení významu těchto slov nemá

09
Dusivo

za následek jejich ochuzení a *udušení*, takže když se kulturní jazyk podsouvá na místo jazyka lidového, nahrazuje koneckonců rej sice nepočtených, ale měňavých a úžasně elastických slov repertoárem nepochybně širším, ale sestaveným výhradně ze slůvek netečných, bez života, podobných kameňům.

Max Loreau proti sobě naprosto správně staví subversí a revoluci. Revoluce znamená otočit přesýpací hodiny. Subverse předpokládá něco zcela jiného: zničit je, eliminovat.

Takto je definováno nejasné postavení umělce. Pokud jeho produkce není vyhraněně osobního rázu (což předpokládá postoj individualistický, jenž je nutně protispolečenský a tedy subversivní), nepředstavuje žádný přínos. Zajde-li nicméně toto individualistické naladění tak daleko, že se straní jakékoli komunikace s publikem, je-li tak podrážděno, že si nepřeje, aby bylo hotové dílo každému na očích, nebo pokud jej záměrně učiní tak nepřístupným a zašifrovaným, že k němu žádný pohled nepronikne, jeho subversivní charakter zmizí, podobou výbuchu ve vzduchoprázdnu, který nevydá